

על כאב ורגישות: רפואת שיניים

כדי לדעת איך לשכך את כאבי השיניים, כדאי לדעת את הסיבה להם.

ד"ר נחום סאמט 20.06.2010 07:18

חוקרי האבולוציה חאים בכאב את אחד ממנגנוני ההגנה של הגוף. לטענתם, הכאב נועד להביא למודעות סכנה הנשקפת לגוף, כדי שבעלי חיים ינקטו פעולה שתביא לפתרון הבעיה. מבחינה זו, השיניים אינן שונות משאר האיברים. עם זאת, חשוב לדעת כי חוסר כאב אינו בהכרח סימן לבריאות. יתר לחץ דם, לדוגמה, מכונה "החצח השקט", משום שמדובר במחלה המפילה חללים רבים בלי לגרום להם כאב. גם בתחום רפואת השיניים, לא פעם מגיעים למרפאה מטופלים ששיניהם הידרדרו למצב של הרס מוחלט, אף על פי שלא סבלו כאבים.

לצורך הבנת מקורם של כאבי שיניים מסוגים שונים, דרושה היכרות קצרה עם מבנה השן והרקמות התומכות בה. שן בנויה משלוש רקמות עיקריות: אמייל - השכבה הקשה והמבריקה הבונה את כותרת השן; דנטין - השכבה הבונה את מרבית השן והשורש; מוך השן - "העצב", כלי הדם והרקמות המרכיבות את הרקמה החיה של השן. הרקמות התומכות בשן כוללות את החניכיים, העוטפים את עצם הלסת, ומיליוני סיבים הקושרים את השן לעצם הלסת. פגיעה באחת הרקמות האלה גורמת כאב, המשתנה בהתאם לרקמה הנפגעת.

רגישות לקור

רקמת המוך שולחת שלוחות אל תוך הדנטין. פגיעה ברקמת הדנטין, כתוצאה מעששת או מחשיפה של רקמת דנטין בגלל נסיגת חניכיים, עקב שחיקה של צוואר השן (חלק השן הקרוב לחניכיים) או מפני שנחשפו שורשי שיניים לאחר ניקוי שיניים, גוררת במרבית המקרים רגישות לקור. רמת הרגישות שונה מאדם לאדם. התקדמות העששת גוררת הרס הולך וגובר של חומר שן ומביאה לעלייה הדרגתית ברגישות לקור. לעומת זאת, ניקוי אבן, המסלק את האבנית שהצטברה על שורשי השיניים, מביא לעלייה מיידית ברגישות לקור. גם התקנת שחזור (סתימה) או החלפה של שחזור לקוי עלולות לגרום רגישות לקור בשן המטופלת. רגישות לקור יוצרת על פי רוב כאב חד, ביחס ישיר בין החשיפה לגורם המגרה (משקה או אוכל קר) והכאב. במקרים חמורים נוצר כאב המתמשך מעבר למשך הגירוי או כאב ספונטני (כלומר, כאב שאינו תלוי בגורם מגרה כלשהו).

מכיוון שרגישות לקור נובעת מכמה סיבות, יש צורך בבדיקה לאבחון הגורם (או הגורמים) כדי לבצע את הטיפול הנכון. כאב שמקורו בעששת דרוש התקנת שחזור או טיפול שורש. רגישות שמקורה בחשיפת שורשי השיניים יכולה להיפתר על ידי שימוש בתכשיר ייעודי להפחתת רגישות או במשחות שיניים להורדת רגישות. חברות כמו קולגיט ואחרות פיתחו מוצרים ייעודיים לטיפול ברגישות בצוואר השיניים. במקרים קיצוניים, שבהם הרגישות פוגעת באיכות החיים ופתרונות שמרניים כאלה אינם יעילים, אפשר לבצע שחזורים דנטליים או ציפוי של האזורים הרגישים.

רגישות למתוק

רגישות למתוק נגרמת כתוצאה מעששת. עששת עלולה להיווצר בחומר השן או בשולי שחזור קיים ("סתימה" או כתר). ככל שתהליך העששת נרחב ועמוק יותר, רמת הרגישות למתוק עולה. הטיפול

ברגישות למתקן כולל בדיקה לאבחנת עששת וטיפול בעששת בהתאם לדרגת חומרתה.

רגישות לחום

בעוד שרגישות קלה לחום יכולה להיגרם מאותן סיבות הגורמות לרגישות לקור, רגישות קשה לחום נגרמת על פי חב בעקבות פגיעה חמורה במוך השן ונמק של המוך. שיניים שנפגעו באופן זה, הן שיניים שבהן נעשו שחזורים נרחבים בעבר או כאלה שבהן עששת נרחבת. אם נמק מוך השן הוא הסיבה לרגישות, הטיפול הנדרש כולל טיפול שורש ושיקום השן.

רגישות למגע בצוואר השן

מקורה של רגישות כזאת הוא חשיפה של השורש בגלל נסיגת חניכיים, צחצוח אגרסיבי או ניקוי אבנית. הטיפול הוא באמצעות תכשירים ייעודיים להקטנת רגישות צוואר השן או שימוש במשחות שיניים המיועדות לשיניים רגישות. במקרים קיצוניים מאוד אפשר להתקין ציפוי על שיניים שבהן יש חשיפה של צוואר השן.

כאב בזמן נגיסה

על פי חב זהו כאב חד, שאפשר לייחס באופן ספציפי לשן בודדת. סוג זה של כאב עלול להיגרם כתוצאה משבר בשן, שבר בשחזור קיים, מורסה (אבצס) בחניכיים או בקצה שורש השן. אבחנת המקור לכאב היא המפתח לפתרון: אם הכאב מקורו בשבר בשן, יש לסלק את האזור השבור ולהעריך אם אפשר לשקם את השן. אם השבר הוא בשחזור ישן, יש להחליפו. אם מקור הכאב הוא מורסה בחניכיים, יש להעריך את הסיבות להתפתחותה ולבצע טיפול חניכיים שיאפשר את ריפוי המקום (לא תמיד קל לטפל בכך. לפעמים התפתחות מורסה כזאת מעידה על קיומה של מחלת חניכיים מפושטת). אם מקור הכאב הוא מורסה בקצה השורש, יש לשקול ביצוע טיפול שורש או טיפול כירורגי באזור, ולאחריהם שיקום השן.

כאב בין שתי שיניים סמוכות

כאב כזה, המאופיין גם בתחושה של צורך לסלק משהו מבין השיניים, מקורו בדחיסת מזון. דחיסת מזון מתרחשת כאשר נקודת המגע בין שתי שיניים אינה הדוקה, או אם מאכל כלשהו נתקע בין השיניים. הפתרון פשוט - יש לסלק את המזון שנתקע באזור. אם הדבר אינו מתאפשר באמצעים ביתיים, רצוי להגיע למרפאה בדחיפות כדי למנוע את התגברות הכאב ואת פגיעת המקום, וכמובן כדי לטפל במקור הבעיה.

כאב חזק שאינו ממוקד בשן בודדת

כאב חזק, ללא ממוקד, פועם לעתים, שעוצמתו עלולה לגרום ליקיצה משינה ושיכול להקרין לאזור האוזן, מקורו בפגיעה קשה במוך השן. כאב כזה נובע מעששת עמוקה או מחבלה. לפעמים הוא תגובה מאוחרת לשחזור שבוצע סמוך מאד למוך השן. זהו אחד מכאבי השיניים החזקים ביותר, ולכן נדרש טיפול דחוף, הכולל על פי חב טיפול שורש שיסלק את רקמת המוך ויביא להפסקת הכאב. בשלב הבא נדרש סיום טיפול שורש ושיקום השן הפגועה.

כאבי שיניים מלווים את האנושות אלפי שנים, אבל אפשר לחיות בלעדיהם. בדיקות תקופתיות אצל רופא השיניים, צחצוח וניקוי השיניים באופן קבוע יקטינו את הסיכון לחלות בעששת ובמחלות חניכיים ועמו את הסיכון לכאבי שיניים.

הכותב הוא מומחה בשיקום הפה, מרצה בכיר וחבר סגל הפקולטה לרפואת שיניים באוניברסיטת הרווארד בארצות הברית ובעל מרפאה פרטית בתל אביב



תצלום: גטי אימג'ס